

Ugovorni odnosi profesionalnih nogometaša i nogometnih klubova u Republici Hrvatskoj

Matteoni, Paolo

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:927984>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Diplomski rad

Paolo Matteoni

**UGOVORNI ODNOSI PROFESIONALNIH NOGOMETAŠA I
NOGOMETNIH KLUBOVA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Katedra za trgovačko pravo

mentor: prof. dr. sc. Petar Miladin

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Nogometna piramida	2
2.1. Zakonodavni okvir	2
2.2. Autonomno nogometno pravo	3
3. Priroda pravnog odnosa nogometaša i nogometnog kluba	4
3.1. Hrvatska zbilja	5
4. Ugovori u hrvatskom nogometu	5
4.1. Karakteristike ugovora o profesionalnom igranju	6
4.2. Odredbe obrasca ugovora o profesionalnom igranju	8
4.3. Otvorena pitanja	9
4.4. Pravo mjerodavno za ugovor o profesionalnom igranju	10
5. Rješavanje sporova u nogometu	11
5.1. Isključenje nadležnosti redovnih sudova	11
5.2. Nogometni sporovi u Republici Hrvatskoj	11
5.3. Međunarodni nogometni sporovi	12
6. Prestanak odnosa između nogometaša i nogometnog kluba	13
6.1. Pravna sigurnost i ugovorna stabilnost	13
7. Jednostrani raskid ugovora zbog opravdanog razloga	14
7.1. Kad ugovor raskida nogometaš	15
7.2. Kad ugovor raskida klub	16
8. Jednostrani raskid zbog sportski opravdanog razloga	17
9. Jednostrani raskid bez opravdanog razloga	18
9.1. Mjerodavno pravo za određivanje visine naknade	19
9.2. Naknada kad ugovor neopravdano raskida nogometaš	20
9.2.1. Načelo ostatka vrijednosti ugovora	20
9.2.2. Načelo pozitivnog interesa	21
9.2.3. Načelo troška zamjenskog igrača	22
9.2.4. Uloga novog kluba	23
9.3. Naknada kad ugovor neopravdano raskida klub	23
10. Posrednici	24
11. Zaključak	26
12. Literatura	29

1. UVOD

U današnjem svijetu, globalno povezanom, u kojem je sve dostupno dodiranjem ekrana, u kojem se neograničen broj ideja, sadržaja i pokreta hrva za pažnju što većeg broja zemaljske publike, može se učiniti suludo, gotovo i arogantno, jednom sportu dodijeliti titulu najvažnije sporedne stvari na svijetu. Uđemo li malo dublje u zbilju svjetskog nogometa, promatramo li ga kroz brojke i statistike ili kroz dojmove i doživljaje, teško se oteti dojmu da je gore navedena titula realan opis nogometnog fanatizma diljem svijeta. Prema nekim procjenama, nogomet prati gotovo tri i pol milijarde ljudi, brojka koja je za milijardu ljudi veća od sljedećeg najpraćenijeg sporta na svijetu, kriketa, koji privlači pažnju *circa* dvije i pol milijardi obožavatelja. Prema službenoj stranici FIFA-e finale svjetskog prvenstva u Katru, u prosincu 2022. godine gledalo je milijardu i pol ljudi, a tokom prvenstva, na jedan ili drugi način, 5 milijardi fanova stupilo je u interakciju s globalnim fenomenom svjetskog prvenstva u nogometu. U usporedbi s time, Olimpijske igre, koje su de facto za svaki drugi sport osim nogometa, najveće svjetsko natjecanje, plijene pažnju dvije milijarde gledatelja manje. Nielsen SportsDNA provelo je istraživanje koje je pokazalo da je nogomet najpopularniji sport među ženama te kako gotovo sedamdeset posto žena smatra nogometno Svjetsko prvenstvo “vrlo privlačnim”. Ne treba ni naglašavati kako takva masovnost sa sobom, neizbježno povlači i cirkulaciju ogromne količine novca. U sezoni 2022/2023. Europsko nogometno tržište naraslo je na nevjerojatnih 35,3 milijarde eura, a prema nekim istraživanjima od strane *statista.com*, u 2022. godini, zarada nekih nogometnih klubova dosegla je iznose od sedamstopeideset milijuna eura. Navedeno je samo minijturni uvid u popularnost nogometnog sporta oko svijeta. Ipak, statistički nam podaci nisu neophodni da se stekne dojam o položaju nogometa u pop kulturi. Uzmemo li primjer Lijepe Naše, dovoljno je da se sjetimo euforije koja je pratila kampanje hrvatske nogometne reprezentacije na protekla dva svjetska prvenstva kako bi shvatili da ne govorimo samo o igri. Teško se može zamisliti koji bi događaj na ulici glavnoga grada privukao toliku masu ljudi kao što je to bio doček Vatrenih 2018. godine. Dakle, neupitno je kako nogomet pokreće. Kako ljudsku, tako i ekonomsku dimenziju. Baš se zbog potonje ovom sportu daje velika važnost i s političke i gospodarske strane. U takvim okolnostima, postoji ogroman motiv sportaša da se bave nogometom, a samim time postoji ogromna konkurencija, koja zahtjeva odgovarajuću pravnu regulativu kako bi se nogometna igra odvijala regularno. Svaki subjekt veoma kompliciranih nogometnih odnosa traži svoje mjesto pod suncem, a postojeći pravni okvir nastoji očuvati prava svih mu podložnih te održati integritet nogometnog sporta netaknutim. Izuzmemo li ulogu navijača, naravno da su najvažniji među tim subjektima sami nogometaši, ali isto tako i nogometni klubovi za koje ti nogometaši igraju. U ovom će radu naglasak biti upravo na odnosu tih dvaju subjekata. Kroz analizu monopolno-hijerarhijskog ustroja nogometa, ugovora o profesionalnom igranju te načina rješavanja sporova u svijetu nogometa autor će nastojati

približiti pravne odnose profesionalnih nogometaša i klubova te objasniti kako je položaj nogometnog profesionalca uređen u Republici Hrvatskoj.

2. NOGOMETNA PIRAMIDA

Fédération Internationale de Football Association, skraćeno FIFA, vrhovna je nogometna svjetska organizacija zadužena za daljnji razvoj i promociju nogometnog sporta, razvoj ženskog nogometa, organiziranje vlastitih natjecanja, osiguranje pristupačnosti i dostupnosti nogometne igre, podupiranje s nogometnom povezanih sportova kao što su futsal i nogomet na pijesku i, možda najvažnije, izradu i provedbu propisa koji uređuju nogometnu igru.¹ Upravo se u posljednjem navedenom zaduženju ove organizacije ogledava specifično ustrojenje nogometnog sporta. FIFA je nevladina, samostalna organizacija ovlaštena ne samo utjecati na pravila nogometne igre (tzv. *Rules of the game*), već i stvarati vlastito autonomno pravo te nadzirati njegovu provedbu. Pod okriljem FIFA-e ustrojene su manje, regionalne nogometne organizacije, konfederacije, zadužene za provedbu FIFA-inih postulata na konkretnom geografskom području. Nama u Europi zasigurno najpoznatija od takvih jest *Union des associations européennes de football* (*UEFA*), ali diljem svijeta djeluje još nekolicina istovrsnih organizacija kao što su CONCACAF u Sjevernoj i Središnjoj Americi i Karibima, CAF u Africi, CONMEBOL u Južnoj Americi, AFC u Aziji te OFC na području Oceanije. Svaka od tih organizacija dužna je poštovati i primjenjivati regulativu koju propisuje FIFA. U svakoj državi članici FIFA-e, ustrojen je jedan jedini nacionalni nogometni savez koji je jedini geografski i stvarno nadležan za nogometna pitanja na teritoriju određene države. Na taj način FIFA osigurava jedinstvenu primjenu pravila i propisa koje stvara na globalnoj razini, no takav je piramidalni sustav zapravo sustav gotovo čitavog sporta, poznat često i kao Europski model sporta.

Kako su na planetarnoj razini ustrojene konfederacijski savezi, tako su na državnoj razini ispod Hrvatskog nogometnog saveza, kao krovne nogometne organizacije u Republici Hrvatskoj, ustrojene županijski nogometni savezi u sklopu kojih djeluju nogometni klubovi. Piramidalna je to raščlamba sa FIFA-om na vrhu piramide kao svojevršnim monarhom. U pravnoj literaturi takav ustroj naziva se monopolistički-hijerarhijski te pretpostavlja vertikalni lanac odgovornosti².

2.1. Zakonodavni okvir

Načelno se autonomno sportsko pravo razvijalo upravo kako mu i ime nalaže, autonomno, neovisno od državne vlasti. Međutim, velika popularnost nogometa, ogroman kapital koji se oko

¹ Članak 2., Statuta FIFA-e.

² Marko Ivkošić: Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu

njega vrte te profesionalizacija tog zanata dovela je do sve veće potrebe da se određena pitanja rješavaju uz intervenciju sudske ili državne vlasti s obzirom kako se javljaju pitanja o subjektivnim pravima nogometnih aktera koja bi u slučaju apsolutne autonomije sportskog prava ostala donekle nezaštićena. Kako do toga ne bi došlo, u nacionalnim se organizacijama donose zakoni i podzakonski akti koji kao cilj imaju postavljanje granice samostalnosti i neovisnosti nogometne autonomije. Tako je u Republici Hrvatskoj, 1992. godine na snagu stupio Zakon o sportu, koji je uz znatne izmjene i dopune, i danas u uporabi.

2.2. Autonomno nogometno pravo

Članak 23. Statuta Hrvatskog Nogometnog Saveza (HNS) propisuje obveze članova - županijski nogometnih saveza, da poštuju i provode sve akte i propise FIFA-e, UEFA-e i Hrvatskog Nogometnog Saveza.³ Članovi UEFA-e jesu nacionalni nogometni savezi sa sjedištem na europskom kontinentu koji moraju poštovati pravila i propise UEFA-e, a koja, kako je to propisano u četvrtom dijelu statuta FIFA-e, moraju biti u skladu s pravom koje stvara krovna organizacija.⁴ Iz navedenog se jasno vidi vertikalni ustroj kojem je cilj jedinstvena i dosljedna primjena pravila donesenih “ od gore”.

FIFA u sklopu svojih ovlasti donosi određene akte. Osim Statuta i Pravila nogometne igre, FIFA donosi regulacije kojima uređuje organizacijska i druga pitanja, pa tako su od velike važnosti Pravilnik o statusu i transferima igrača i Pravilnik o licenciranju klubova. Također u sklopu FIFA-e donose se preporuke, smjernice te kodeksi ponašanja, a od velikog značaja su i cirkularna pisma kojima se donose izmjene statuta FIFA-e. Sve navedeno, uz još mnogo toga može se smatrati nogometnom *lex sportiva*. Radi se o sustavu pravnih normi i prakse vrhovnih nogometnih organizacija, a razvija se samostalno od nacionalnog prava, autonomno, između privatnopravnih subjekata u nogometu. Drugi aspekt autonomnog sportskog prava čine sportska pravila koja možemo svrstati pod tzv. *lex ludica* (lat. “zakon igre”). Riječ je o normama koje uređuju okvir organizacije i odvijanja sportskih natjecanja.

S obzirom na iznimno visoki stupanj dinamičnosti i učestalosti promjena odnosa u svijetu nogometa, potrebno je bilo uvesti određeni mehanizam kontrole i sigurnosti. Iz tog je razloga UEFA donijela Pravilnik o licenciranju i financijskoj održivosti klubova⁵. Prema tom propisu, nogometni

³ Statut HNS-a.

⁴ “*Each confederation shall have the following rights and obligations:*
(a) *to comply with and enforce compliance with the Statutes, regulations and decisions of FIFA; ...*”.

⁵Pravilnik UEFA-e o licenciranju i financijskoj održivosti klubova
https://hns.family/files/documents/27135/Pravilnik%20o%20licenciranju%20i%20financijskoj%20odr%C5%BEivosti%20klubova%20HNS-a_2023%20.pdf

klub koji želi dobiti licencu, koja mu omogućava sudjelovanje na domaćim i međunarodnim natjecanjima, mora registrirati sve igrače starije od deset godina kod nacionalnog nogometnog saveza, a svi profesionalni igrači moraju s klubom imati potpisani pisani ugovor u skladu s provizijama propisanim FIFA-inim Pravilnikom o statusu i transferima igrača . Na taj način, podvrgava se igrača pod pravni režim FIFA-e, UEFA-e i HNS-a. Naime, jednom kad potpiše prijavu za registraciju, a koja mu omogućava nastupanje na službenim utakmicama kluba, igrač izjavljuje kako se obvezuje poštovati sve propise koje nameću te tri navedene organizacije.

3. PRIRODA PRAVNOG ODNOSA NOGOMETAŠA I NOGOMETNOG KLUBA

Jedno od osnovnih pitanja koje se nameće prilikom analize tematike pravnih odnosa između nogometaša i nogometnih klubova je pitanje prirode tog odnosa. Radi li se o ugovornom odnosu radnog ili građanskog prava? Je li ugovor koji igrači potpisuju s klubovima ugovor o radu? Pruža li se profesionalnom nogometašu radnopravna zaštita koja se predviđa radniku zbog njegova podložnog položaja u odnosu na poslodavca?

Sud Europske Unije, u poznatoj je presudi Bosman, u skladu s mišljenjem nezavisnog odvjetnika Lenza, utvrdio kako bi se aktivne nogometaše trebalo smatrati radnicima navodeći; “Nadalje, iako slobodno kretanje radnika, kojima se tržište rada jedne države članice otvara državljanima drugih država članica, smanjuje mogućnosti zapošljavanja za radnike na državnom području države njihovog državljanstva, ono nasuprot tome otvara nove mogućnosti zapošljavanja za te iste radnike u drugim državama članicama. Ta se razmatranja očito primjenjuju i na profesionalne nogometaše.”⁶

Nastavno na navedenu, ali i druge presude Suda Europske Unije, sve je više zemalja članica usvojilo rješenje koje profesionalnim nogometašima daje status radnika. Načelno se može reći kako su, u većini zemalja članica Europske Unije, sportaši koji se bave ekipnim sportovima, zaposlenici svojih klubova, dok se oni sportaši koji se bave individualnim sportovima samozaposlene osobe. Tako se ,na primjer, u Njemačkom pravu nogometaša izjednačuje s položajem radnika koji je u odnosu s poslodavcem u čijem se položaju nalazi nogometni klub. Dakle između igrača i kluba sklapa se formulirani ugovor o radu (*Musterarbeitsvertrag für Lizenzfußballspieler*) obrazac kojeg sastavlja *Deutscher Fußballbund*, odnosno Njemački nogometni savez. U Austrijskoj se pravnoj tradiciji ugovor profesionalnog nogometaša i nogometnog kluba kvalificira kao “*arbeitsvertrag sui generis*”, dakle svojevrsna inačica ugovora o radu. U Engleskoj pak, nogometaš sklapa tzv. *The football league*

⁶ *Union royale belge des sociétés de football association ASBL* protiv Jean-Marc Bosman, *Royal club liégeois SA* protiv Jean-Marc Bosman i dr. i *Union des associations européennes de football (UEFA)* protiv Jean-Marc Bosman.

contract. “ To je ugovor o radu na temelju kojeg igrač kao i drugi radnici uživa zaštitu prema odredbama radničkog zakonodavstva.”⁷ Jasno se da naslutiti tendencija koja se javlja u protekla dva desetljeća, da se profesionalnim nogometašima prizna status radnika, na raspolaganje stavi zaštita nacionalnog radnog prava te da se ugovor koji sklapaju s nogometnim klubom okarakterizira kao ugovor o radu. Kako navode Bilić i Smokvina, u sklopu prava Europske Unije igrača se smatra radnikom, a nogometni klub njegovim poslodavcem⁸.

3.1. Hrvatska zbilja

U hrvatskom je zakonodavstvu stvar suprotna. Svi pravilnici koji su uređivali status nogometaša do 2001. godine određivali su “Ugovor igrača profesionalca” kao ugovor o radu.⁹ Međutim, Pravilnik o statusu igrača, donesen 23. svibnja 2001. godine navodi sljedeće: “ Profesionalac je igrač koji s klubom sklapa ugovor o profesionalnom igranju. Takav ugovor, kao igrač, može zaključiti samo osoba koja sportsku djelatnost obavlja samostalnim radom.”. Dakle stupanjem na snagu te normative, igrači su izgubili status radnika te su podvrgnuti pod režim samostalnih djelatnika.

Važeći Zakon o sportu propisuje kako sportaš profesionalac može obavljati sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju i sportskoj pripremi temeljem sklopljenog ugovora o profesionalnom igranju ili valjanog ugovora o radu. Pravilnik HNS-a o statusu igrača i registracijama, koji je trenutno na snazi, preuzima slično rješenje tako da otvara mogućnost da klub s igračem sklopi ugovor o radu, međutim to je u praksi vrlo rijetko slučaj. Nekad je ta mogućnost bila ograničena samo na ugovore sa stranim državljanima, ali ona je od 2015. godine uvjetovana jedino navršavanjem šesnaest godina od strane nogometaša.

4. UGOVORI U HRVATSKOM NOGOMETU

Uvjeti zaključenja ugovora između nogometaša i nogometnog kluba, u hrvatskom su pravu, određeni prvenstveno Pravilnikom Hrvatskog nogometnog saveza o statusu igrača i registracijama. U trenutku pisanja ovog rada, na snazi je verzija iz 2024. godine koju je Izvršni odbor donio na sjednicama od 07. Lipnja, 08. Rujna i 28. Studenog te godine. Navedeni pravilnik predviđa četiri vrste ugovora koje igrač i klub mogu sklopiti. Prvenstveno se navodi, a u praksi je najčešći oblik,

⁷ Marko Ivkošić: Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša., str. 6

⁸ “ ...institucije EU odnos sportskih klubova i sportaša definiraju na način da su klubovi poslodavci, a sportaši radnici, što znači da su oboje subjekti radnog prava, kao i da se primjenjuje radno pravo kada je riječ o ugovoru među njima. “.

⁹ čl 1. tog ugovora glasilo je : “Klub zapošljava igrača kao profesionalca temeljem odredbi Zakon o radu, Statuta HNS-a i Pravilnika o statusu igrača HNS-a “.

ugovor o profesionalnom igranju. Uz taj ugovor navode se još tri opcije koje klubovi upotrebljavaju ovisno o okolnostima konkretnog slučaja. Te tri opcije jesu ugovor o radu, profesionalni stipendijski ugovor o igranju, koji se s igračem može sklapati sve do navršene dvadeset i četvrte godine njegova života, te posljednji, stipendijski ugovor o igranju. Oba stipendijska ugovora mogu se sklopiti isključivo s igračima koji su navršili dvanaest godina života. Jedna od važnih razlika između ta dva ugovora je činjenica kako su kod profesionalnog stipendijskog ugovora o igranju propisane donja (10 000 eura) i gornja (24 000 eura) granica naknade koja se njime može ugovoriti, dok je kod stipendijskog ugovora određena isključivo gornja granica (10 000 eura).¹⁰

4.1. Karakteristike ugovora o profesionalnom igranju

Analizu ugovora o profesionalnom igranju valjalo bi započeti diferencijacijom istoga od sličnih mu ugovora poznatih hrvatskom pravnom poretku. Ivkošić navodi kako se taj ugovor može okarakterizirati “pseudotipskim” s obzirom kako ga se ne može nazvati tipskim ugovorom u pravom smislu tog pojma. Jedna od pretpostavki tipskih ugovora je činjenica kako je on sastavljen od strane jedne od ugovornih stranaka, koja ga nudi drugoj ugovornoj stranci. Kako je, u slučaju ugovora o profesionalnom igranju, treća osoba (Izvršni odbor HNS-a) ta koja sastavlja obrazac ugovora, ne možemo taj ugovor potpuno podvesti pod pojam formularnog. Nadalje, kod tipskih ugovora stranka može neke bitne sastojke ugovora ostaviti neodređenima, kako bi se o njima pregovaralo *in concreto*, a kod ugovora o profesionalnom igranju to nije slučaj.

Samim time što Pravilnik o statusu igrača i registracijama ostavlja izbor strankama da sklope ugovor o profesionalnom igranju ili ugovor o radu, lako je zaključiti kako se između njih pravi razlika. Zakon o radu¹¹ nameće određene bitne sastojke ugovora o radu koje ugovor o profesionalnom igranju ne sadrži. Tako ugovor o profesionalnom igranju, u svojih petnaest članaka, ne sadrži odredbe o godišnjem odmoru, o trajanju radnog dana i o radnom vremenu.

Ovaj ugovor nije trgovački ugovor. Trgovački su ugovori definirani, međuostalim, svojstvom stranaka. Radi se o ugovorima sklopljenim među trgovcima u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanje barem jednog od njih¹². Iako se nogometni klubovi najčešće ustrojavaju u obliku sportskog dioničkog društva, i tako ulaze pod pojam trgovca, profesionalni nogometaši nemaju taj status. Igrači ne ispunjavaju uvjete koje za status obrtnika propisuje Zakon o obrtu u člancima 4., 6, i 8. te uvjete koje za trgovca pojedinca propisuje Zakon o trgovačkim društvima¹³. Već smo naveli

¹⁰ Članak 33., stavak 1. (c) i (d) Pravilnika o statusu igrača i registracijama.

¹¹ Članak 15. Zakona o radu.

¹² Stavak 2. članka 14. Zakona o obveznim odnosima.

¹³ Članak 3. ZTD.

kako se nogometaše, u Hrvatskoj ne smatra radnicima, a kako nisu ni trgovci trebalo bi ih svrstati u kategoriju slobodnih zanimanja što podupire i Zakon o porezu na dohodak u članku 29.¹⁴ Slobodna bi se zanimanja mogla smatrati trgovcima onda kad bi im taj status priznavao propis kojim su uređena.¹⁵ Niti Zakon o sportu, ni pravilnici HNS-a ne sadrže takvu odredbu, pa bi se, slijedom toga, ugovor o profesionalnom igranju trebao smatrati ugovorom građanskog, a ne trgovačkog prava.

U Zakonu o obveznim odnosima, analiziramo li odredbe o imenovanim dvostrano obveznim pravnim poslovima, možemo naići na nekoliko ugovora koji dijelom sadržaja mogu sličiti ugovoru o profesionalnom igranju. Tako bi se moglo ugovor o profesionalnom igranju usporediti s ugovorom o djelu¹⁶ s obzirom kako *essentialia negotii* ugovora o djelu obuhvaća obvezu izvršitelja da izvrši neki fizički ili umni rad u zamjenu za naknadu koju mu plaća naručitelj. Obveze koje nogometaš ima prema klubu mogle bi se teoretski obuhvatiti obvezama izvršitelja djela, a obveza kluba da mu za to isplati naknadu i osigura uvjete koji su potrebni za izvedbu djela također odgovara obvezama naručitelja iz ugovora o djelu. Ipak, ugovor o profesionalnom igranju u sebi sadrži bitne sastojke i drugih ugovora građanskog prava. Među njima treba naglasiti ugovor o nalogu¹⁷ budući kako igrač u obavljanju svojih obveza iz ugovora mora djelovati po uputama (nalogima) trenera kao predstavnika nogometnog kluba. Nadalje, iako smo naveli kako je ugovor o profesionalnom igranju različit od ugovora o radu, neizbježno je uočiti sličnosti između dva instituta. Pri tome dakako treba spomenuti odnos podređenosti igrača nogometnom klubu koji je analogan podređenosti radnika poslodavcu. Prema svemu navedenom, ugovor o profesionalnom igranju je *mixti iuris*, mješoviti ugovor koji sadrži *essentialia negotii* više imenovanih ugovora građanskog prava. Također, ugovor o profesionalnom igranju sastoji se od njemu specifičnih elemenata, proizašlih iz posebnosti koja je svojstvena prirodi nogometa kao sportske aktivnosti. Primjer takvih elemenata jesu obveze nogometaša na sudjelovanje u promotivnim aktivnostima kluba i klupskih sponzora, obveza sudjelovanja ne samo na svim natjecanjima u kojima klub sudjeluje, već i na svim dogovorima igrača i ostalim aktivnostima vezanim za pripreme za utakmice i natjecanja, uključujući i putovanja u zemlji i inozemstvu prijevoznim sredstvom koje odredi Klub.¹⁸

Iz razloga što kombinira bitne sastojke različitih ugovora iz Zakona o obveznim odnosima i specifične odredbe nastale zbog posebnosti odnosa u sportu, ugovor o profesionalnom igranju trebalo bi kvalificirati kao poseban ugovor *sui generis*. Takvo stajalište zauzeo je i Vrhovni Sud Republike Hrvatske koji kaže kako “Po shvaćanju ovog revizijskog suda predmetni ugovor ne predstavlja

¹⁴ Članak 29. stavak drugi, točka 4. “ Djelatnosti slobodnih zanimanja osobito se smatraju samostalna djelatnost novinara, umjetnika i sportaša.”.

¹⁵ Stavak 2. Članka 3. ZTD.

¹⁶ Članak 590. - 618. ZOO.

¹⁷ Članak 763. - 784. ZOO.

¹⁸ Članak 5. ugovora o profesionalnom igranju.

ugovor o zapošljavanju, jer na postojanje takvog ugovora ne upućuje sadržaj niti jedne ugovorne odredbe, već se radi o ugovoru *sui generis* kojim su uređeni odnosi između tužitelja kao športasa koji športske aktivnosti obavlja profesionalno i tuženika kao športske organizacije, odnosno kluba koji obavlja športsku djelatnost. “¹⁹

Kao što je navedeno, ovo je praktično najčešći oblik u kojem profesionalni nogometaši stupaju u pravni odnos s određenim nogometnim klubom. Riječ je o standardiziranom ugovoru čiji obrazac sastavlja Izvršni odbor Hrvatskog nogometnog saveza²⁰. Kod ugovora o profesionalnom igranju možemo govoriti o znatnom ograničenju jednog od osnovnih načela ugovornog prava, načela autonomije stranaka u uređivanju ugovornih odnosa. Naime tim je načelom usvojeno kako stranke ugovorom mogu svoje odnose urediti onako kako one to žele, sve dok takvo uređenje nije suprotno Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima i moralu društva²¹. Kad govorimo o ugovoru o profesionalnom igranju, strankama je ostavljena autonomija samo u uređivanju onih pitanja koja obrazac ugovora Izvršnog odbora HNS-a ostavlja otvorena.

4.2. Odredbe obrasca ugovora o profesionalnom igranju

Jedna od najvažnijih odredbi tog obrasca ugovora koji sastavlja Izvršni odbor HNS-a zasigurno je klauzula o podvrgavanju²² prema kojoj se igrač obvezuje kako će se “pridržavati propisa FIFA-e, UEFA-e, HNS-a, a poglavito Statuta HNS-a, Pravilnika o statusu igrača, Pravilnika o nogometnim natjecanjima te Statuta i drugih akata Kluba.”. Na taj se način ugovor o profesionalnom igranju izravno poziva na autonomno pravo FIFA-e, UEFA-e, HNS-a i pravila kluba. Ivkošić smatra kako je ovime dvostruko poljuljana ugovorna ravnoteža stranaka.²³ To je slučaj jer su najčešće klubovi ti koji posredno imaju odlučujući utjecaj u organima HNS-a, pa u jednu ruku mogu značajno utjecati na sadržaj obrasca ugovora o profesionalnom igranju, a u drugu ruku uvelike utječu na promjene pravila koja donosi HNS, a na koja se ugovor o profesionalnom igranju direktno poziva kao na opće uvjete ugovora²⁴.

Ostale standardizirane odredbe većinom se odnose na obveze igrača prema klubu i *vice versa*. Tako se kao osnovne obveze nogometaša navode obveza nastupanja i igranja za nogometni klub prema svojim najboljim sposobnostima, pridržavanja uputa trenera, obveza sportskog i *fair-play* ponašanja prema ostalim sudionicima nogometnih natjecanja, obveza sudjelovanja u promotivnim

¹⁹ Odluka Vrhovnog suda, Rev 1 120/95 <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80258b61&q=>

²⁰ Članak 35., stavak 2. Pravilnika o statusu igrača i registracijama.

²¹ Članak 2. Zakona o obveznim odnosima.

²² Članak 5. stavak 1. ugovora o profesionalnom igranju.

²³ Marko Ivkošić: Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša.

²⁴ Članak 295. Zakona o obveznim odnosima: “Opći uvjeti ugovora su ugovorne odredbe sastavljene za veći broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavljač) prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva.”.

aktivnostima kluba i sponzora kluba itd. Osim sportskih i promotivnih obveza, igraču su stipulirane i obveze zaključenja s osiguravajućim društvom police osiguranja od profesionalnog oboljenja i ozljeda na radu te povjeravanja vođenja svojih poslovnih knjiga ovlaštenoj osobi za računovodstvo. Nadalje, ugovor propisuje kako je igrač sam dužan snositi troškove obveznog mirovinskog i obveznog zdravstvenog osiguranja. Klubu je, s druge strane, kao osnovna određena obveza plaćanja ugovorene naknade igraču²⁵. Također, klub se obvezuje igraču staviti na raspolaganje sportsko - medicinsku i terapijsku njegu, te se obvezuje izvršiti svoje ugovorne obveze i u slučaju teže ozljede igrača koja mu onemogućava izvršavanje njegovih ugovornih obveza. Naravno, ugovor propisuje obvezu kluba da igraču omogući profesionalno usavršavanje, potrebnu opremu i uvjete za rad, odnosno trening, a navodi se i obveza omogućavanja igraču da nastupa za nacionalnu reprezentaciju (naravno, ukoliko je u istu pozvan). Ugovorom se također propisuje zabrana diskriminacije igrača od strane kluba, a obje se stranke obvezuju na poštivanje i provođenje svih Anti-doping pravila. FIFA-e, UEFA-e i HNS-a.

4.3. Otvorena pitanja

Obrazac ugovora o profesionalnom igranju strankama priznaje autonomiju pregovaranja o prvenstveno dva, vrlo važna, aspekta ugovora, pitanja kojih ostavlja otvorena. Prvi se aspekt odnosi na duljinu trajanja ugovora. Načelno su stranke slobodne u izboru roka na koji sklapaju ugovor međutim i u tom pogledu stranačka autonomija nalazi na određene limite proponirane Pravilnikom o statusu igrača i registracijama. Tim Pravilnikom, Hrvatski nogometni savez propisuje kako se ugovor o profesionalnom igranju ne može sklopiti na razdoblje kraće od datuma stupanja na snagu ugovora do kraja natjecateljske godine.²⁶ Osim toga, treba uzeti u obzir i članak 18. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača koji u svom drugom stavku navodi gornju granicu trajanja ugovora koja iznosi pet godina. Dakle u navedenom rasponu stranke su slobodne određivati duljinu trajanja ugovora. Drugo pitanje koje su stranke slobodne uređivati je pitanje iznosa koji je klub dužan, na ime naknade, isplaćivati igraču. Prema općim načelima ugovornog prava u Hrvatskoj, ali i šire, ta naknada mora biti određena ili se moraju ugovoriti kriterij za određivanje te naknade. Navedena su dva pitanja o kojima se, pod prijetnjom nevaljanosti, mora postići sporazum stranaka. Ostala pitanja koje obrazac ugovora o profesionalnom igranju ostavlja otvorena ne moraju biti predmet pregovora te se o njima može ali ne mora postići dogovor. Primjeri takvih pitanja jesu iznosi premija i posebnih naknada koje bi klub isplaćivao igraču, posebne obveze koje bi klub trebao ispuniti igraču ili stipuliranje posebnih uvjeta raskida ugovora.

²⁵ Članak 7. ugovora o profesionalnom igranju.

²⁶ Stavak 3. članka 33. Pravilnika o statusu igrača i registracijama.

4.4. Pravo mjerodavno za ugovor o profesionalnom igranju

Primarno pravo koje se primjenjuje na ugovor o profesionalnom igranju jesu odredbe samog ugovora. Međutim, jasno je kako svaki ugovor može, a najčešće i ostavlja određene praznine koje bi trebalo u slučaju spora popunjavati drugim izvorima prava. Te bi se praznine trebale popunjavati, prvenstveno primjenom odredbi autonomnog prava koje stvaraju međunarodni i nacionalni nogometni savezi. Svakako, te odredbe i njihovu kvalitetu, treba promatrati kroz prizmu hrvatskog obveznog prava²⁷, dakle moraju se ravnati i biti u skladu s načelima koje propisuje opći dio Zakona o obveznim odnosima. Tako je, primjerice, hrvatsko pravo mjerodavno u pogledu određivanja trenutka sklapanja ugovora, primjene načela *rebus sic stantibus*, određivanja mana volje i sl. Također, u pojedinim su slučajevima mjerodavne i odredbe posebnog dijela Zakona o obveznim odnosima koje se odnose na ugovor o djelu (čl. 590 - 619. ZOO) i ugovor o nalogu (čl. 763 - 784. ZOO).

Klauzula o podvrgavanju iz članka 5., obrasca ugovora o profesionalnom igranju navodi obvezu igrača da se, uz pravila nacionalnog i međunarodnih nogometnih saveza, pridržava i odredbi "Statuta i drugih akata kluba". To bi se autonomno pravo kluba moralo tumačiti kao opće uvjete ugovora jer ih stvara jedna od ugovornih stranaka.²⁸ S druge strane, autonomna pravila koja stvaraju međunarodni i nacionalni nogometni savezi ne bi ulazila u pojam općih uvjeta ugovora iz članka 295. Zakona o obveznim odnosima jer im je sastavljač treća strana koja nije stranka ugovora. Iako je Vrhovni sud Republike Hrvatske zauzeo stajalište kako odredbe Pravilnika HNS-a treba uzeti kao opće uvjete ugovora²⁹ Ivkošić se poziva na stajalište kako bi po budućem zakonu trebalo diferencirati između autonomnog prava koje stvara klub, odnosno općih uvjeta ugovora o profesionalnom igranju i autonomnog prava koje stvaraju međunarodni i nacionalni nogometni savezi kao prirodnih sastojaka tog istog ugovora.³⁰

²⁷ Članak 5. Ustava Republike Hrvatske: "U Republici Hrvatskoj zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom."

²⁸ Te bi se odredbe, odnosno opći uvjeti, u slučaju nejasnoća u tumačenju ili primjeni, po članku 320. stavku prvom, trebale tumačiti u korist stranke koja im je pristupila, a ne one. stranke koja ih je sastavila. Dakle u korist profesionalnog nogometaša.

²⁹ Odluka Vrhovnog suda RH Rev-x 748/11-2: "U navedenom i sadržaj Pravilnika HNS-a iz 1995. na kojeg se pozivaju nižestupanjski sudovi može predstavljati samo opće uvjete ugovora (u smislu odredbi čl. 142. – 144. ZOO-a) koji se primjenjuju u okolnostima predviđenim odredbom čl. 142. st. 1., 2. i 3. ZOO-a, tj. kad su se ugovome strane na njega pozvale."

³⁰ Marko Ivkošić: Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu.

5. RJEŠAVANJE SPOROVA U NOGOMETU

5.1. Isključenje nadležnosti redovnih sudova

Svijet nogometnog sporta iznimno je dinamična i gotovo i nestabilna zbilja. Potpomognuti značajnim novčanim poticajima, odnosi se brzo mijenjaju. Nadodamo li tome sportsku dimenziju koja svakom pojedincu, odnosno klubu nalaže ostvarivanje kompetitivnog napretka, izvjesnim postaje izbijanje sporova između svih subjekata koji sudjeluju u najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu. S obzirom na monopolno-hijerarhijski ustroj, te globalni aspekt vrhovne nogometne organizacije FIFA-e, stvoreni su mehanizmi koji osiguravaju određenu dozu ujednačene prakse u primjeni prava koje stvara sama FIFA. Njen statut propisuje zabranu obraćanja redovnim sudovima u slučaju nogometnih sporova, istu zabranu izriče Statut HNS-a³¹. Dakle, subjekti koji djeluju pod nacionalnim nogometnim savezom obvezuju se sporove ne izvoditi pred nacionalne sudove.

5.2. Nogometni sporovi u Republici Hrvatskoj

Osim što, potpisivanjem ugovora o profesionalnom igranju, stranke pristaju ne iznositi potencijalne sporove pred redovna sudska tijela, one tim ugovorom pristaju na nadležnost Arbitražnog suda HNS-a u rješavanju tih sporova. Riječ je o, praktički, obveznoj arbitraži. Naime, svaki ugovor o profesionalnom igranju sadrži tzv. kompromisornu klauzulu³² kojom obje stranke pristaju sporove rješavati putem arbitraže koju provodi tijelo HNS-a osnovano odlukom Izvršnog odbora HNS-a 2002. godine. Ustroj i rad tog sudišta ravna se po Poslovniku o radu arbitražnog suda HNS-a koji materijalno slični Pravilniku o arbitraži pri stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore³³. Radi se o stalnom, samostalnom i jednostupanjskom forumu koji primjenjuje, prije svega Pravilnik HNS-a o statusu igrača i registracijama odnosno Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača te sve ostale propise autonomnog prava koje stvaraju nacionalni i međunarodni nogometni savezi. Kao što je navedeno, u popunjavanju pravnih praznina, Arbitražni sud HNS-a primjenjuje odredbe hrvatskog pravnog poretka. Načelno jedino pravno sredstvo kojim bi se moglo osporavati kvalitetu pravorijeka ovog suda je tužba za poništaj pravorijeka³⁴ s obzirom kako nije predviđena mogućnost izjavljivanja pravnog lijeka na pravorijek, te on danom donošenja stječe

³¹ Članak 51. Stavak 2. FIFA statuta i članak 62. stavak 2. Statuta HNS-a.

³² Članak 14. Stavak 4. Ugovora o profesionalnom igranju.

³³ Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o arbitraži pri Stalnom arbitražnom sudištu pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (NN broj 50/2017) - Zagrebačka pravila.

³⁴ Članak 36. Zakona o arbitraži.

pravomoćnost. Ipak, Pravilnik o radu arbitražnog suda HNS-a sadrži odredbu koja određuje Međunarodni arbitražni sud za sport (*Court of Arbitration for Sport*, u nastavku CAS) kao jedino instancijsko tijelo ovlašteno rješavati žalbe nacionalnog arbitražnog nogometnog suda.³⁵ Takvo rješenje ima pravno uporište i u članku 31. Zakona o arbitraži koji izričito daje opciju strankama da odgode nastupanje pravomoćnosti pravorijeka tako što će predvidjeti da se pravorijek može pobijati pred arbitražnim sudom višeg stupnja, koji bi u ovom slučaju bio CAS.

5.3. Međunarodni nogometni sporovi

U osmom dijelu FIFA statuta nailazimo na odredbe koje uređuju tzv. Nogometni sud. Radi se o instituciji koju sačinjavaju tri komore; Komora za status igrača, Komora za nogometne agente i Komora za rješavanje sporova. Posljednja je komora od velike važnosti za temu međunarodnih nogometnih sporova. *Dispute Resolution Chamber* (u nastavku DRC) je FIFA-ino tijelo koje je ima zadaću, u prvom stupnju rješavati sporove koje Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača navodi u članku 22, stavku drugom. Konkretno, DRC je nadležan za sporove između klubova i igrača vezane uz održavanje ugovorne stabilnosti, sporove vezane uz radni odnos između kluba i igrača koji imaju međunarodne razmjere, sporove vezane uz naknadu za treniranje, i mehanizam solidarnosti, između klubova koji pripadaju različitim savezima, koji nisu uređeni Pravilnikom o FIFA-inoj Klirinškoj kući i one između klubova koji pripadaju istom savezu, pod uvjetom da se transfer igrača koji predstavlja osnovu spora obavlja između klubova koji pripadaju različitim savezima, koji nisu uređeni Pravilnikom o FIFA-inoj Klirinškoj kući.

Iako je nominalno dio Nogometnog suda, DRC nije pravo arbitražno sudište. Naime, nije nužno da svi članovi komore budu pripadnici pravne struke. Pravilnik o postupcima nogometnog suda, propis koji uređuje rad i djelovanje istog, kaže kako je nužno da pravno kvalificirani budu samo predsjedatelj i njegovi zamjenici (dva). Ostali članovi DRC-a jesu predstavnici igrača (petnaest), imenovani na prijedlog udruženja igrača, te predstavnici klubova (također petnaest) imenovani na prijedlog saveza članova, klubova i liga.³⁶ Također, postupak pred DRC-om vodi se pismeno, pa nema kontradiktornog raspravljanja³⁷. Iz navedenog proizlazi kako se većina odluka koju donese DRC preispituje pred sudom drugog stupnja koji je, prema Pravilniku FIFA-e o statusu i transferima igrača, Međunarodni Arbitražni sud za Sport³⁸. Ipak, treba naglasiti kako su odluke DRC-a od velike važnosti za autonomno nogometno pravo te značajno utječu na nogomet u globalu.

³⁵ Članak 50., stavak 2. Pravilnika o radu arbitražnog suda HNS-a.

³⁶ Članak 4., stavak 3 Pravilnika o postupcima Nogometnog suda.

³⁷ Članak 10. Pravilnika o postupcima Nogometnog suda.

³⁸ Članak 50, stavci 1. i 2., FIFA Statuta.

Kao najvažnije svjetsko, sportsko sudište, CAS zahtjeva posebni osvrt u ovom dijelu rada. Osnovan je 1984. u sklopu Međunarodnog Olimpijskog Odbora i djeluje pod upravnom i financijskom nadležnosti Međunarodnog vijeća za sportsku arbitražu, ICAS. Iako ima urede u Sydneyju i New Yorku, sjedište CAS-a nalazi se u Švicarskoj, točnije u gradu Lausanne. Njegov je značaj za svijet sporta toliki da ga je Švicarski savezni sud prozvao kao “istinski vrhovni sud svjetskog sporta”.

Isto kao i DRC, CAS, u nogometnim sporovima, kao osnovno pravno vrelo primjenjuje Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača, a pravne praznine rješava primjenom švicarskog prava.³⁹ Također, iako nije vezan FIFA-inim neformalnim izvorima prava, CAS će se često, u odlukama i obrazloženjima pozivati na komentare uz Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača, cirkularna pisma FIFA-e i objavljene odluke DRC-a. CAS će se također pozivati i na vlastite prijašnje odluke⁴⁰. Nadležnost CAS-a može se zasnivati isključivo na valjanom arbitražnom sporazumu, kako je propisano u Kodeksu o Sportskoj Arbitraži⁴¹. Međutim, u nogometnim sporovima, nadležnost CAS-a ne bi trebala dolaziti pod upitnik, s obzirom kako i FIFA Statut i Statut HNS-a sadržavaju odredbe kojima mu se priznaje nadležnost u nogometnim sporovima.⁴²

6. PRESTANAK ODNOSA IZMEĐU NOGOMETAŠA I NOGOMETNOG KLUBA

6.1. Pravna sigurnost i ugovorna stabilnost

Osnovni temelj ugovornog prava u gotovo svim pravnim krugovima diljem svijeta jest načelo *pacta sunt servanda*. Ugovorne se obveze moraju izvršavati s dužnom pažnjom te u dobroj vjeri. Tako i FIFA veliku važnost pridaje institutima koji osiguravaju stabilnost ugovornih odnosa u svijetu nogometa i pružaju određenu razinu pravne izvjesnosti i sigurnosti strankama koje stupaju u te odnose. Tako je FIFA, 2007, objavila cirkularno pismo br. 769. u kojem, među ostalim, navodi: “Stabilnost ugovora je od najveće važnosti u nogometu, iz perspektive klubova, igrača i javnosti. Odnosi između igrača i klubova stoga moraju biti uređeni regulatornim sustavom koji odgovara specifičnim potrebama nogometa i koji uspostavlja pravu ravnotežu između odgovarajućih interesa igrača i klubova te čuva regularnost i ispravno funkcioniranje sportskog natjecanja.” Primarni instrument u tom nastojanju jest, već mnogo puta spomenuti, Pravilnik o statusu i transferima igrača.

³⁹ Članak 49. stavak 2. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača.

⁴⁰ CAS 2004/A/628 IAAF v/USATF & J. Young “Kao što je pokazano, velik dio rasprave pred panelom odnosio se na učinak Prve odluke CAS-a. Vijeće je moralo detaljno razmotriti i pitanja pred Prvim vijećem CAS-a i odredbe Prve odluke CAS-a. U sudskoj praksi CAS-a ne postoji načelo obvezujućeg presedana ili *stare decisis*. Međutim, vijeće CAS-a će očit o pokušati, ako dokazi dopuštaju, doći do istog zaključka o pravnim pitanjima kao i prethodno vijeće CAS-a. Smatra li se to pitanjem pristojnosti ili pokušajem da se izgradi koherentan korpus zakona, nije važno.”

⁴¹ Članak R27 *Code of Sports - related Arbitration*.

⁴² Članak 49. FIFA Statuta, i članak 11. stavak 2. (d) Statuta HNS-a.

U IV. dijelu Pravilnika postavljaju se temelji navedenog principa i nastoji se stvoriti regulatorni okvir kojim će se očuvati stabilnost ugovora. HNS-ov pravilnik o statusu igrača i registracijama prati FIFA-ina rješenja, u skladu s obvezom koju mu nameće Pravilnik FIFA-e.

Ugovorima između igrača i nogometnog kluba ne ugovara se jednokratno ispunjenje činidbe i protučinidbe čime bi ugovor bio iscrpljen. Riječ je o trajnom odnosu koji je ugovoren za određeno vremensko razdoblje. Već smo naveli kako se donja i gornja granica tog vremenskog intervala ograničava autonomnim nogometnim pravilima. Protekom ugovorenog roka, prestaju obveze, kako igrača, tako i kluba. Ipak, ugovorni odnos, osim isteka roka može prestati i raskidom ugovora. Taj raskid može nastupiti kao rezultat međusobnog sporazuma ili ga, pod određenim uvjetima može izjaviti jedna od stranaka. Bez dodatnih posljedica jedna od stranaka može jednostrano raskinuti ugovor samo iz opravdanog razloga. U tom slučaju i u slučaju sporazumnog raskida ne nastaju obaveze za stranu koja ugovor raskida. U svim drugim slučajevima raskida, stranka je dužna drugoj strani naknaditi štetu koju prouzroči prijevremenim, neopravdanim raskidom ugovornog odnosa. Osim navedenog, kao mehanizam očuvanja stabilnosti ugovora u profesionalnom nogometu, FIFA usvaja pravila koja uređuju prijelaz igrača u drugi nogometni klub istog ili drugog saveza (tzv. sustav transfera), pravila o naknadama za razvoj mladog igrača i mehanizmu solidarnosti kako bi osigurala da igrač pod ugovorom može preći u drugi klub samo uz isplatu odgovarajuće naknade, dio koje će dobiti svi klubovi za koje se ustanovi kako su doprinijeli u razvoju tog igrača. Uz dodatnu mogućnost izricanja sportskih kazni⁴³, međunarodni i nacionalni nogometni savezi na navedene načine nastoje postići što veću mjeru postojanosti i stabilnosti ugovornih odnosa igrača i klubova.

7. JEDNOSTRANI RASKID UGOVORA ZBOG OPRAVDANOG RAZLOGA

Osim isteka roka, stranke ugovora imaju sposobnost dovesti do okončanja njegovih pravnih učinaka. Sasvim je logično da će, svaki ugovor, a tako i ugovor o profesionalnom igranju, prestati onda kad je takva namjera obostrana. Sporazumom stranaka ugovor se raskida bez većih komplikacija⁴⁴. Međutim, Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača predviđa i mogućnost raskida ugovora izjavom jedne od stranaka. Članak 14., stavak prvi Pravilnika navodi kako; “Kad postoji opravdani razlog, svaka strana može raskinuti ugovor bez posljedica bilo koje vrste (ili plaćanje naknade, ili izricanje sportskih kazni).” Dakle, ukoliko se utvrdi postojanje opravdanog

⁴³ Npr. prilikom raskida ugovora bez opravdanog razloga tokom tzv. zaštićenog razdoblja - “razdoblje od tri cjelokupne natjecateljske godine ili tri godine, već što nastupi prvo, nakon stupanja na snagu ugovora, ako je takav ugovor zaključen prije 28. rođendana profesionalca, ili razdoblje od dvije cjelokupne natjecateljske godine ili dvije godine, već što nastupi prvo, nakon stupanja na snagu ugovora, ako je takav ugovor zaključen nakon 28. rođendana profesionalca.” Ukoliko igrač, u tom razdoblju, jednostrano raskine ugovor bez opravdanog razloga, izriče mu se, uz obvezu naknade štete klubu, i zabrana igranja u trajanju od četiri do šest mjeseci, ovisno o okolnostima *in concreto*.

⁴⁴ Članak 13. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača.

razloga, igrač, odnosno klub mogu jednostrano raskinuti ugovor, a da temeljem tog raskida, drugoj strani ne duguju naknadu raskidom prouzročene štete, niti im se može propisati sankcija zabrane igranja, zabrane potpisivanja drugih igrača ili bilo koja druga sportska sankcija. Ključno pitanja ove problematike tiče se opravdanosti razloga zbog kojeg se jednostrano raskida ugovor. Riječ je o pravnom standardu, kategoriji čiju kvalitetu u svakom pojedinom slučaju procjenjuje za to nadležni forum. Uz članak 14. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača FIFA je izdala i komentar koji sadrži primjere situacija koje konstituiraju opravdani razlog za jednostrani raskid ugovora.⁴⁵ U komentaru se navodi kako bi jednostrani raskid uvijek trebao biti *ultima ratio* kako bi se poštovalo načelo održanja ugovora te povećala ugovorna stabilnost i predvidljivost. Također, ističe se potreba da razlog zbog kojeg se ugovor raskida bude dovoljno ozbiljan da opravdava terminaciju ugovornog odnosa.⁴⁶ Razmatrajući pojam “opravdanog razloga”, CAS je, u mnogim odlukama, povlačio paralelu s institutom “dobrog razloga” iz švicarskog Zakona o obveznim odnosima (*Swiss Code of Obligations*). Prema tom propisu, dobar razlog za zakoniti raskid ugovora o radu postoji kada jedna od strana više ne poštuje temeljne uvjete koji su činili osnovu ugovornog aranžmana.

7.1. Kad ugovor raskida nogometaš

Prva od dvije mogućnosti odnosi se na situaciju kad je igrač taj koji namjerava jednostrano raskinuti ugovor. Kroz praksu CAS-a razvile su se tri skupine razloga iz kojih igrač ima opravdani interes raskinuti ugovor prije isteka ugovorenog roka. Prva, a možda i najznačajnija od tih skupina odnosi se na situaciju u kojoj klub ne plaća naknadu igraču koji uredno obavlja svoje ugovorne obveze. Važnost tog razloga može se iščitati i iz činjenice kako je on izdvojen u posebnoj odredbi Pravilnika o statusu i transferima igrača⁴⁷. Kako bi se ispunili uvjeti koje propisuje Pravilnik FIFA-e, potrebno je da klub igraču ne isplati dvije uzastopne mjesečne naknade, a da je pri tome igrač pisano obavijestio klub o tom propustu te ostavio mu rok od petnaest dana u kojem klub mora podmiriti dugove prema nogometašu. Naravno, iznos koji se igraču duguje mora biti dovoljno značajan da opravdava pravo na raskid ugovora, odnosno on ne smije biti neznatan. Naziv naknade koja se duguje nije konzekventan u pogledu postojanja obveze kluba da podmiri, ugovorom preuzete, novčane obveze prema igraču⁴⁸. Arbitražni sud HNS-a, u dosadašnjoj je praksi, priznavao kašnjenje od tri mjeseca s isplatom novčanih obveza igraču kao opravdani razlog za jednostrani raskid ugovora,

⁴⁵ *Commentary on the RSTP*; <https://digitalhub.fifa.com/m/40da0f707efdd011/original/FIFA-Commentary-on-the-FIFA-Regulations-for-the-Status-and-Transfer-of-Players-2023-edition.pdf>.

⁴⁶ *Commentary on the RSTP*; “U načelu, povreda se smatra dovoljno ozbiljnom kada postoje objektivne okolnosti koje bi učinile nerazumnim očekivati nastavak radnog odnosa između stranaka, kao što je ozbiljna povreda povjerenja.”

⁴⁷ Članak 14bis Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača.

⁴⁸ CAS 2006/A/1180, *Galatasaray SK v. Franck Ribéry & Olympique de Marseille*.

a u odlukama br. A-139/11 i br. 1046/15 prosuđeno je kako se dvomjesečno kašnjenje s isplatom stipendije može smatrati opravdanjem za jednostranim raskid ugovora između nogometaša i nogometnog kluba⁴⁹.

Druga skupina razloga, koju prepoznaje CAS-ova judikatura, jest prijelaz igrača u drugu (pomoćnu) postavu ili momčad i oduzimanje statusa registriranog igrača. Premještaj nogometaša u drugu momčad nije samo po sebi razlog koji opravdava raskid ugovora, ali ako se, *in concreto*, procijeni kako je takvim postupanjem onemogućeno nogometašu da se sportski razvija, a samim time da ostvaruje prava iz ugovora, takvo postupanje može konstituirati opravdani razlog za jednostrani raskid⁵⁰. Također, opoziv registracije CAS smatra kao povredu igračeva prava osobnosti jer mu se time onemogućuje da se bavi vlastitim zanimanjem. Prema supsidijarnom, švicarskom pravu svaka povreda prava osobnosti smatra se nezakonitom ukoliko nije opravdana valjanim razlogom pa je tako CAS presedanima odredio kako se igrač može pozivati na opoziv registracije kao na opravdani razlog za jednostrani raskid ugovora bez da strahuje od posljedičnih sportskih sankcija ili obveza za naknadom štete klubu⁵¹.

Posljednja grupa razloga zbog kojih CAS priznaje jednokratni raskid ugovora kao opravdan odnosi se na mane volje jedne od stranaka. U tom pogledu relevantno je mišljenje vijeća CAS-a izraženo u odluci *CAS 2009/A/1909 RCD Mallorca SAD & A. v. Fédération Internationale de Football Association (FIFA) & UMM Salal SC*. U tom se slučaju postavilo pitanje je li igrač, koji ima valjani ugovor s jednim klubom, ovlašten potpisati ugovor s drugim klubom, kao osiguranje za slučaj raskida ugovora s prvim klubom. Prema mišljenju CAS-a, takvo je postupanje protupravno samo po sebi, a također, takvim činom igrač neizbježno povrjeđuje jedan od ugovora.

7.2. Kad ugovor raskida klub

U dosadašnjoj praksi CAS-a, iskristalizirao se jedan razlog koji klubu daje valjano opravdanje da igraču jednostrano raskine ugovor bez posljedica. Radi se naime, o izostanku igrača s treninga, koje mora trajati određeni vremenski period i nije opravdano od strane kluba. Komentar uz 14. članak Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača navodi sljedeće “CAS je naveo da je igračevo odsustvo iz njihovog kluba neopravdano kada produženo trajanje odsutnosti daje klubu razumnu osnovu za pretpostavku da je igrač donio konačnu odluku da se neće vratiti u klub. Ovaj se zaključak može izvući, posebice, ako je klub potaknuo igrača da nastavi s dužnostima ili da opravda svoju odsutnost (na primjer, davanjem liječničke potvrde), a igrač ili ignorira upute kluba ili ne pruži

⁴⁹ M. Ivkošić: Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu.

⁵⁰ CAS 2013/A/3237, *Bratislav Ristic v. FK Olympic Sarajevo*.

⁵¹ CAS 2013/A/3091, *FC Nantes & Player Bangoura v. Club Al Nasr & FIFA*.

uvjerljivu i valjanu objašnjenje njihovog odsustva.”⁵² Dakle, klub bi morao prvo upozoriti igrača, te ga pozvati na ispunjavanje obveza preuzetih ugovorom o profesionalnom igranju, a tek bi ogluha igrača predstavljala opravdanje klubu da jednostrano raskine ugovor. Istaknuta je važnost trajanja izostanka koji ne smije biti zanemariv, a s obzirom kako je svaki slučaj specifičan, trajanje izostanka, odnosno je li njegova duljina dovoljna da opravda raskid ugovora, bi se trebalo procjenjivati *in concreto* za svaki slučaj, uzimajući u obzir sve relevantne okolnosti i posebnosti situacije.

Ove godine, Europski je sud donio odluku u tzv. slučaju Diarra⁵³, povod kojeg je bio upravo jednostrani raskid ugovora zbog opravdanog razloga koji je igraču izjavio klub. DRC je u ovom slučaju naložio igraču da klubu koji je zbog opravdanog razloga raskinuo ugovor, plati naknadu u iznosu od 10,5 milijuna eura. S obzirom kako je novi igračev klub, uz igrača, solidarno odgovoran za isplatu te naknade⁵⁴, Diarri je propao angažman u belgijskom prvoligašu. Kombinaciju tako visokog iznosa obeštećenja, solidarne odgovornosti novog kluba te određenih aspekata FIFA-inih pravila o transferima Europski sud smatra kao ograničenje igračeva prava na slobodu kretanja koje nije proporcionalno s ciljem očuvanja ugovorne i natjecateljske stabilnosti. Kao takva, ta su pravila u suprotnosti s pravom Europske Unije⁵⁵. Koje će biti posljedice ove odluke Europskog suda još nije poznato, međutim nije nemoguće kako će ova presuda dovesti do revizije Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača, a možda i imati težinu sličnu onoj presude u slučaju Bosman, koja je potpuno promijenila nogometni svijet

8. JEDNOSTRANI RASKID ZBOG SPORTSKI OPRAVDANOG RAZLOGA

Članak 15. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača i članak 40. Pravilnika HNS-a o statusu igrača i registracijama, oba prepoznaju institut sportski opravdanog razloga. Sportski opravdanim razlogom smatra se činjenica da je igrač, koji je “dokazani profesionalac”, tijekom natjecateljske godine nastupio u manje od deset posto (10%) službenih utakmica u kojima je njegov klub sudjelovao. Prilikom određivanja je li nogometaš ujedno i dokazani profesionalac, sudovi moraju uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, kao što su dob igrača, kvalitetu njegovih nedavnih nastupa, a u nekim je slučajevima CAS zaključio kako “samo igrač s legitimnim očekivanjima da će redovito biti na terenu potencijalno se može smatrati "etabliranim profesionalcem”.”.⁵⁶ Vrlo je važno napomenuti kako je CAS, prilikom primjene navedene odredbe u obzir uzimao vrijeme provedeno u

⁵² *Commentary on the RSTP*.

⁵³ Europski sud, predmet C-650/22 FIFA v. BZ, ECLI:EU:C:2024:105.

⁵⁴ Članak 2., stavak 17. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača.

⁵⁵ Članak 45. i članak 101. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije.

⁵⁶ CAS 2018/A/6017 FC Lugano SA v. FC Internazionale Milano S.p.A..

igri⁵⁷, a ne broj nastupa igrača, kako je to činio DRC⁵⁸. Na taj se način igraču omogućava održavanje potrebnog natjecateljskog tonusa i sprječava ometanje njegove profesionalne karijere⁵⁹. Igrač može pravo na raskid ugovora zbog sportski opravdanog razloga ostvarivati u roku od petnaest dana od posljednje službene utakmice kluba za koji je registriran u toj natjecateljskoj godini. Ostvarivanjem ovog prava, igrač terminira ugovor između njega i kluba, a kao posljedica ne smiju ga snaći nikakve sportske sankcije. Klub može, međutim, pred Arbitražnim sudom HNS-a ustati tužbom za naknadu štete prema igraču. U tom slučaju, igrač će morati isplatiti naknadu štete koja se izračunava temeljem odredbi Pravilnika HNS-a o statusu igrača i registracijama. Kako bi se oslobodio te obveze, nogometaš bi morao dokazati da je dosadašnji klub u sportskom smislu potpuno zanemario igrača budući da nije bio zainteresiran za njegove usluge.

Analizirajući članak 15. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača, komentar koji se uz njega veže objašnjava; “Ako se potvrdi da igrač ima sportski opravdan razlog, neće trpjeti nikakve sportske sankcije zbog svoje odluke o prijevremenom raskidu ugovora. Međutim, odšteta se ipak može isplatiti. Imajući u vidu da, kao što je već objašnjeno, klub nije zanemario, a kamoli prekršio svoje ugovorne obveze, te da su razlozi za prijevremeni raskid ugovora isključivo sportske prirode, u pravilu treba procijeniti visinu pripadajuće odštete na relativno niskoj razini.”

9. JEDNOSTRANI RASKID UGOVORA BEZ OPRAVDANOG RAZLOGA

U nogometnoj se praksi vrlo često događa da nogometaš ima želju raskinut ugovor s dosadašnjim klubom jer je dobio bolju ponudu za sklapanje ugovora s drugim klubom. Kad on, u tim situacijama, ne bi mogao raskinuti ugovor s postojećim klubom, stvorila bi se nepoželjna prepreka u slobodi kretanja igrača. Isto tako, ukoliko bi igrači bili ovlašteni u svakom trenutku, zbog boljih ponuda, raskinuti ugovor s nogometnim klubom došlo bi do znatne natjecateljske, ali i pravne nesigurnosti, a moglo bi doći i do nesrazmjera u ugovornom odnosu stranaka jer bi klub ulagao u igrača koji u svakom trenutku može odlučiti kako je trava zelenija negdje drugdje. Iz tog je razloga FIFA-inim pravilnikom propisano postupanje u slučaju da se ugovor raskine jednostrano, bez opravdanog razloga⁶⁰. Prema Pravilniku, stranka koja raskida ugovor bez opravdanog razloga dužna

⁵⁷ CAS 2007/A/1369 *Omonigho Temile v. FC Krylia Sovetov Samara*.

⁵⁸ DRC odluka br. 871322. (10.08.2007.).

⁵⁹ CAS 2007/A/1369; “Po mišljenju arbitra pojedinca, cilj ovog članka je dopustiti igraču da jednostrano raskine svoj ugovor o radu ako se nalazi u situaciji u kojoj je spriječen obavljati svoje profesionalne aktivnosti s razumnom učestalošću te je, kao takav, spriječen da profesionalno napreduje.”.

⁶⁰ Članak 17. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača.

je drugoj strani isplatiti naknadu za taj raskid, a uz naknadu mogu se izreći i sportske kazne^{61 62}. U tom je pogledu od presudne važnosti kriterij izračuna te naknade, a o njemu FIFA-in pravilnik govori kako bi se u obzir trebali uzeti zakoni zemlje najbliže povezane sa slučajem, posebnosti sporta te drugi objektivni kriteriji kao što su npr. naknada i sve druge pogodnosti koje pripadaju igraču prema postojećem ugovoru i/ili novom ugovoru, preostali rok trajanja postojećeg ugovora(najviše do pet godina), naknada i troškovi dosadašnjeg kluba, te je li do raskida ugovora došlo u zaštićenom razdoblju. Ukoliko je klub u koji igrač prelazi unutar istog nacionalnog nogometnog saveza kojem pripada i dotadašnji klub, nadležnost za određivanje naknade biti će na sudištu koje kao nadležno propisuju propisi tog saveza. U Republici Hrvatskoj će tako, kao nadležan, suditi Arbitražni sud HNS-a. Kad bi igrač prešao u klub koji je član nekog drugog nacionalnog saveza, nadležni sudovi bi bili DRC, odnosno CAS.

9.1. Mjerodavno pravo za određivanje visine naknade

Unatoč tome što se uvažavanje nacionalnog prava, kao kriterij za određivanje naknade koja se mora platiti u slučaju neopravdanog raskida ugovora, u Pravilniku FIFA-e o statusu i transferima igrača navodi na prvome mjestu, praksa CAS-a nije mu dala pretežitu važnost. Upravo suprotno, u nekim je odlukama istaknuto stajalište kako je jedinstveni kriterij za izračun naknade za raskid bez opravdanog razloga puno korisniji po pravnu sigurnost i izvjesnost nogometa i stranaka ugovora. Tako je npr., u odluci CAS 2005/A/983 i 984 *Club Atletico Penarol v Carlos Heber Bueno Suarez and Christian Gabriel Rodriguez Barotti & Paris Saint Germain*, navedeno sljedeće; “Ne samo da je poželjno, već je bitno da pravila koja upravljaju sportom na međunarodnoj razini imaju jedinstvenu i široko dosljednu prirodu u cijelom svijetu. Kako bi se osiguralo njegovo poštivanje na svjetskoj razini, takvi se propisi ne mogu različito primjenjivati od jedne zemlje do druge, posebice zbog interferencije državnog zakona i sportskih propisa. Načelo univerzalne primjene pravila FIFA-e - ili bilo kojeg drugog međunarodnog saveza - ispunjava zahtjeve racionalnosti, sigurnosti i pravne predvidljivosti...Uniformnost koja rezultira teži jamčenju jednakosti tretmana između svih odreditelja ovih standarda u kojoj god zemlji bili”. S obzirom na navedeno, CAS će kao relevantne uzimati švicarske pravne propise koji uređuju institut naknade štete.

⁶¹ Članak 17., stavak 3., Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača: “...zabrana nastupa na službenim utakmicama u trajanju od četiri mjeseca. U slučaju otegotnih okolnosti zabrana traje šest mjeseci.”

⁶² Članak 17., stavak 4., Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača: “Pored obveze plaćanja naknade sportske kazne izriču se svakom klubu za kojeg se utvrdi da je raskinuo ugovor ili se utvrdi da je poticao na raskid ugovora tijekom zaštićenog razdoblja. ... Tom klubu će u trajanju od dva cjelokupna i uzastopna registracijska razdoblja biti zabranjeno registrirati sve nove igrače, bilo iz tuzemstva ili inozemstva.”

Naravno, u slučaju spora koji se vodi pred Arbitražnim sudom HNS-a, mjerodavno će biti pravo Republike Hrvatske odnosno Zakon o obveznim odnosima, a samo iznimno Zakon o radu.⁶³ Jedan od postulata hrvatskog ugovornog prava je zabrana prouzrokovanja štete⁶⁴ iz koje proizlazi kako se hrvatsko i švicarsko odštetno pravo temelje na istim institutima kao što su dužnost naknade štete na strani štetnika, teret dokazivanja na strani oštećenika i obveza određivanja visine naknade na strani suda.

9.2. Naknada kada ugovor neopravdano raskida nogometaš

Tri su načela utvrđivanja visine plative naknade koju igrač mora platiti klubu u slučaju neopravdanog raskida ugovora. U obrazloženju odluke *CAS 2017/A/4935 FC Shakhtar Donetsk v. Olexandr Vladimirovich Zinchenko, FC UFA & Fédération Internationale de Football Association (FIFA)* navode se načelo ostatka vrijednosti ugovora, načelo pozitivnog interesa te načelo troška zamjenskog igrača⁶⁵. Svaki od navedena tri kriterija karakteriziraju određene specifičnosti, a ovisno o tome koji se primjenjuje, mogu nastupiti znatno različite posljedice. Većinom će se primjenjivati jedno od tri načela, međutim, CAS-u nije strano i kombiniranje načela ako smatra kako okolnosti slučaja na to pozivaju. Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača i Pravilnik HNS-a o statusu igrača i registracijama pak, sadrže istovjetne odredbe o načinu izračuna naknade. Ukoliko igrač ne potpiše novi ugovor nakon raskida prijašnjeg ugovora primjenjuje se načelo ostatka vrijednosti ugovora, a ukoliko je on potpisao novi ugovor do trenutka dok nije donesena odluka o naknadi, naknada se izračunava na načina da se vrijednost novog ugovora za razdoblje koje odgovara vremenu koje je preostalo prema raskinutom ugovoru oduzima se od preostale vrijednosti ugovora koji je raskinut⁶⁶.

9.2.1. Načelo ostatka vrijednosti ugovora

Kad se za kriterij određivanja naknade za neopravdani raskid ugovora od strane igrača uzme naknada i pogodnosti koje prema tom ugovoru pripadaju igraču, onda se govori o primjeni načela ostatka vrijednosti ugovora. Kriterij je to koji je primijenjen u odluci CAS 2007/A/1298, 1299 i 1300. U tzv. slučaju Webster, CAS je iznio mišljenje kako "...zahtjev kluba temeljen na razlici između

⁶³ Članak 44., stavak 1., Pravilnika HNS-a o statusu igrača i registracijama.

⁶⁴ Članak 8. ZOO: "Svatko je dužan suzdržati se od postupka kojim se može drugome prouzročiti šteta."

⁶⁵ "Povijesno gledano, postojale su tri metode za izračun naknade prema članku 17.: "preostala vrijednost" ugovora, pristup "pozitivnog interesa" i metodologija "zamjenskog igrača"."

⁶⁶ Članak 17., stavak 1., točka ii. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača i članak 44., stavak 1., točka b), Pravilnika HNS-a o statusu igrača i registracijama.

vrijednosti starog i novog ugovora mora biti odbačen i da je najprikladniji kriterij članka 17(1) za primjenu u određivanju razine naknade koju klubu duguje Igrač, naknada koja je preostala Igraču prema ugovoru o zapošljavanju na datum njegovog raskida, a koju su strane nazvale preostalom vrijednosti ugovora.”⁶⁷.

Oštre su se kritike uputile navedenom pravorijeku. Primarna primjedba odnosila se na činjenicu kako klub, raskidom ugovora, ušteduje sve ono što bi, u slučaju održanja ugovora, morao isplatiti igraču. Kako je igrač dužan taj iznos isplatiti na ime naknade, klub zapravo ostvaruje dvostruku kompenzaciju. Iz tog razloga, javljaju se mišljenja kako bi se kriterij ostatka vrijednosti ugovora trebao primjenjivati samo u slučajevima kad je klub taj koji, bez opravdanog razloga, jednostrano raskida ugovor igraču. Odluci u slučaju Webster također se spočitavalo što ugrožava ugovornu stabilnost i profesionalni nogomet općenito s obzirom kako omogućava igračima da relativno lako i bez znatnijih tereta raskinu ugovor s postojećim klubom.

9.2.2. Načelo pozitivnog interesa

Primjena ovog načela pokazat će se kao vrlo otegotna za igrače s obzirom kako se, osim pogodnosti koje igraču pripadaju prema ugovoru koji se raskida, u naknadu uračunavaju pogodnosti koje će on imati od budućeg ugovora te svi troškovi koje je bivši klub imao prema tom igraču do trenutka jednostranog raskida ugovora bez opravdanog razloga. Jedan od poznatijih slučajeva u kojem je primijenjeno ovo načelo jest slučaj Matuzalem⁶⁸ u kojem je vijeće CAS-a, prilikom izračuna naknade u obzir uzelo preostalu vrijednost ugovora, trošak zamjene igrača, činjenicu igračeve kapetanske uloge u momčadi te vrijednost potencijalne buduće transferne naknade. Posljednji faktor kosi se s načelima švicarskog prava po kojima se zahtjev za naknadom štete ne može bazirati na izgubljenoj prilici. Iznos naknade koji je dosuđen (11,858,934 eura) solidarno su trebali podmiriti igrač i novi klub s kojim je potpisao ugovor. Naravno, tako je visoka naknada igrača dovela u dužnički položaj iz kojeg se teško mogao izvući s obzirom kako mu imovina nije bila tolika da bi mogao podmiriti te obveze. Bivši se klub na to požalio Disciplinskom odboru FIFA-e koji je dodatno izrekao sportske sankcije, kako novom igračevom klubu (oduzimanje šest bodova u tekućoj natjecateljskoj sezoni), tako i igraču kojem je praktički zabranjeno bavljenje nogometom na natjecanjima koja su

⁶⁷ CAS 2007/A/1298 *Wigan Athletic FC v/ Heart of Midlothian*,
CAS 2007/A/1299 *Heart of Midlothian v/ Webster & Wigan Athletic FC*,
CAS 2007/A/1300 *Webster v/ Heart of Midlothian*.

⁶⁸ CAS 2008/A/1519 *FC Shakhtar Donetsk v. Matuzalem Francelino da Silva & Real Zaragoza SAD & Fédération Internationale de Football Association (FIFA)*,
CAS 2008/A/1520 *Matuzalem Francelino da Silva & Real Zaragoza SAD v. FC Shakhtar Donetsk & Fédération Internationale de Football Association (FIFA)*.

pod okriljem FIFA-e. Igrač i novi klub su istaknuli žalbu pred CAS-om, koji je pak potvrdio navedenu odluku Disciplinskog odbora FIFA-e⁶⁹. Matuzalem je, Švicarskom saveznom sudu uputio tužbu za poništaj pravorijeka koju je taj forum usvojio i poništio odluku CAS-a kojom se igraču izriče doživotna zabrana sudjelovanja u nogometnim aktivnostima pod vodstvom FIFA-e⁷⁰.

9.2.3. Načelo troška zamjenskog igrača

Prva dva analizirana kriterija dakle, dovode do dijametralno suprotnih posljedica po stranke ugovora. Ako se načelu ostatka vrijednosti ugovora prebacivalo kako omogućava suviše lako raskidanje ugovora nezadovoljnim igračima, načelo pozitivnog interesa potpuno obeshrabruje nogometaša da raskine ugovor pod prijetnjom gigantske naknade koja bi mu se mogla nametnuti. Posljedica takvog nesrazmjera u rješenjima arbitražnih sudišta je razvijanje novih metoda izračuna naknade kako bi se stranka lojalna ugovoru potpuno obeštetila, a stranka koja je ugovor raskinula ne bi pod upitnik dovela egzistenciju vlastite karijere. Slijedom toga, u predmetu *CAS 2010/A/2145 Sevilla FC SAD v. Udinese Calcio S.p.A. and CAS 2010/A/2146 Morgan De Sanctis v. Udinese Calcio S.p.A. i CAS 2010/A/2147 Udinese Calcio S.p.A. v. Morgan De Sanctis & Sevilla FC SAD* (tzv. predmet De Sanctis), vijeće CAS-a primijenilo je trošak koji je stari klub imao radi zamjene igrača kao osnovu za izračun naknade starom klubu. Od tog je iznosa oduzet iznos plaća i pogodnosti koji bi dotadašnji klub bio dužan igraču u slučaju održanja ugovora na snazi. Kao i kod većine slučaja, CAS je u obzir uzeo i posebnost nogometnog sporta. U uvodu spomenute odluke vijeće je navelo sljedeće: “Ne postoji samo jedna i jedina metoda izračuna naknade štete i svaki se slučaj mora procijeniti u svjetlu elemenata i dokaza koji su dostupni svakom vijeću CAS-a. U nedostatku bilo kakvog konkretnog dokaza u pogledu vrijednosti igračevih usluga, vijeće će koristiti drugu metodu izračuna za određivanje odgovarajuće naknade, onu koja bi bila najbliža iznosu koji bi oštećena strana dobila ili uštedjela ako nije došlo do kršenja od strane igrača, na primjer korištenjem vrijednosti troškova zamjene.”

⁶⁹ *CAS 2010/A/2261-63.*

⁷⁰ Presuda Švicarskog saveznog suda 4A_558/2011: “Prijetnja neograničenom profesionalnom zabranom, temeljena na članku 64. stavku 4. FIFA-inog Disciplinskog pravilnika, predstavlja očito i ozbiljno miješanje u osobna prava podnositelja pritužbe i zanemaruje temeljna ograničenja zakonskih obveza sadržanih u članku 27. stavku 2. Građanskog zakonika. Ukoliko se isplata ne izvrši, osporena arbitražna odluka neće samo rezultirati izlaganjem tužitelja samovolji njegovog bivšeg poslodavca, već će posebice njegova ekonomska sloboda biti ograničena do te mjere da će temelji njegove ekonomske egzistencije biti na rizik, a da to nije zbog prevladavajućeg interesa Svjetskog nogometnog saveza ili njegovih članova, bilo bi opravdano. Zbog odgovarajuće prijetnje, arbitražna odluka CAS-a od 29. lipnja 2011. predstavlja očitu i tešku povredu osobnosti i nespojiva je s javnim poretom.”

9.2.4. Uloga novog kluba

Vrlo se rijetko događa da igrač raskine ugovor s postojećim klubom, a da ubrzo nakon toga ne potpiše novi ugovor s drugim klubom. Većinom su klubovi ti koji potiču igrača na prijevremeni raskid kako bi ga mogli angažirati što brže i povoljnije moguće. Upravo zato, Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača sadrži odredbu koja propisuje solidarnost igrača i novog kluba u snošenju tereta naknade prvome klubu⁷¹. U tom je pogledu važno uzeti u obzir sve okolnosti slučaja, a ponajprije financijsko stanje novog kluba u vrijeme raskida ugovora, financijsku ponudu igraču, financijsku vrijednost ponude starom klubu s osnova transfernog obeštećenja i sportsku snagu novog kluba⁷²

9.3. Naknada kad ugovor neopravdano raskida klub

Prilikom obrade načela ostatka vrijednosti ugovora, spomenuli smo kako je osnovna kritika njegove primjene sadržana u dvostrukom obeštećenju koji klub ostvaruje u tom slučaju. Iz tog je razloga razvidno kako se ono ne bi trebalo samostalno primjenjivati na situacije igračeva neopravdanog raskida klubu, već bi, *a contrario*, ono bilo adekvatnije za onaj slučaj u kojem klub raskida ugovor igraču, koji posljedično trpi gubitak prihoda s kojima je mogao računati da do neopravdanog raskida nije došlo. Većinu svojih odluka o naknadi koju je klub dužan isplatiti igraču radi neopravdanog raskida ugovora, CAS je bazirao upravo na kriteriju ostatka vrijednosti ugovora, a uporište za takvo rješenje pronašao je u Švicarskom Kodeksu Obveza (*The Swiss Code of Obligations*) točnije u odredbama članka 337c tog propisa⁷³. Prilikom izračuna visine naknade, iznos može doseći najviše razinu zbroja šest mjesečnih plaća umanjen za zbroj onoga što je igrač zaradio od drugog kluba i onih iznosa kojih se igrač odrekao.

U nekim je slučajevima, u kojima je klub neopravdano raskinuo ugovor, CAS implementirao i načelo pozitivnog interesa. Tako je, u predmetu CAS 2012/A/3033 A. v. FC OFI Crete, vijeće CAS-a konstatiralo; “Načelo "pozitivnog interesa" primjenjivat će se ne samo u slučaju neopravdanog raskida ili kršenja od strane igrača, već i kada je stranka koja je prekršila klub.”, te kako “Vijeće nalazi da su gore navedeni pravni okvir i načelo pozitivnog interesa također primjenjivi na ovaj slučaj.”

⁷¹ Članak 17. stavak 2. Pravilnika FIFA-e o statusu i transferima igrača; “Ako profesionalac treba platiti naknadu, profesionalac i njegov novi klub solidarno su i pojedinačno odgovorni za plaćanje naknade.”

⁷² M. Ivkošić: Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu.

⁷³ *Swiss Code of Obligations* članak 337c (1); “Ako poslodavac odmah i bez opravdanog razloga da otkaz radniku, radnik ima pravo na naknadu štete u onom iznosu koji bi ostvario da je radni odnos prestao nakon propisanog otkaznog roka ili istekom ugovorenog trajanja.”,

Swiss Code of Obligations članak 337c(2); “Ova naknada umanjuje se za iznos koji je radnik uštedio nakon prestanka radnog odnosa ili koji je ostvario obavljajući drugi posao ili koji bi ostvario da nije namjerno odustao od tog rada.”

10. POSREDNICI

Moderni je nogomet gotovo nezamisliv bez sudjelovanja subjekata koje autonomno nogometno pravo poznaje pod nazivom nogometni agenti, dok se u popularnom govoru najčešće koristi izraz menadžeri. Njihov je status danas uređen FIFA-inim *Football Agent Regulation*⁷⁴ (Pravilnik o nogometnim agentima), dokument koji nogometnog agent definira kao “fizičku osobu s licencom FIFA-e za obavljanje usluga nogometnog agenta.”, a usluge nogometnog agenta obuhvaćaju “usluge povezane s nogometom koje se izvode za ili u ime Klijenta, uključujući bilo kakve pregovore, komunikaciju u vezi ili pripremu iste, ili drugu srodnu aktivnost, sa svrhom, ciljem i/ili namjerom sklapanja Transakcije.”. U praksi, nogometni agenti mogu provoditi razne poslove, najčešće za igrače, koji ih angažiraju kako bi se brinuli o poslovima za koje su potrebna stručna znanja koja igrač ne posjeduje. Kod mladih igrača, nogometni je agent ponajprije ulaznica u svijet nogometnog profesionalizma. Veliki se broj mladih nogometaša bori za ograničen broj pozicija u profesionalnom nogometu, a agent je taj koji, pomoću svoje povezanosti s klubovima i trenerima, može plasirati igrača na jednu od tih željenih pozicija. Nadalje, prilikom pregovora i svih razgovora s nogometnim klubom, koji se ne odnose na striktno nogometne aspekte njihovog odnosa, razgovori će se voditi između igračevog agenta i predstavnika kluba. Menadžeri također znaju brinuti o financijskim probicima nogometaša, dogovaranju sponzorstava, a neki od njih imaju i ulogu svojevrsnog “*life coach-a*” te igrača opskrbljuju potrebnim savjetima za nastavak karijere.

U hrvatskom je nogometu na snazi Pravilnik HNS-a o posrednicima u nogometu⁷⁵ koji u potpunosti prati rješenja FIFA-inog Pravilnika o nogometnim agentima. Kako bi nogometni agent mogao valjano zastupati klijenta, oba pravilnika zahtijevaju da se između njih sklopi pisani ugovor o zastupanju⁷⁶ koji se može sklopiti na razdoblje od najviše dvije godine. Obvezni sadržaj tog ugovora sadržan je u odredbi stavka 7., članka 6. Pravilnika HNS- o posrednicima u nogometu⁷⁷.

Pravna priroda ugovora o zastupanju slična je onoj ugovora o profesionalnom igranju. On, također, sadrži elemente nekoliko nominantnih ugovora iz Zakona o obveznim odnosima, a to su, prije svega, ugovor o nalogu i ugovor o djelu. Isto tako, ovaj bi se ugovor moglo dovesti u vezu s

⁷⁴ FIFA Pravilnik o nogometnim agentima, <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>.

⁷⁵ Pravilnik HNS-a o posrednicima u nogometu, <https://hns.family/files/documents/28200/Pravilnik%20o%20posrednicima%20u%20nogometu.pdf>.

⁷⁶ Članak 6. stavak 1., Pravilnika HNS-a o posrednicima u nogometu.

Članak 12. FIFA Pravilnika o nogometnim.

⁷⁷ “Ugovor o zastupanju je valjan samo ako sadrži sljedeće minimalne uvjete: a) Ime i prezime stranaka, b) Trajanje (ako je primjenjivo), c) Iznos naknade posredniku u nogometu, d) Prirodu usluge koju posrednik u nogometu pruža, e) Potpis stranaka”.

ugovorom o trgovinskom zastupanju s obzirom kako agent zastupa igrača tokom pregovora i u njegovo ime i za njegov račun poduzima odgovarajuće pravne radnje⁷⁸. Dakle, kao i kod ugovora o profesionalnom igranju, radi se o ugovoru *sui generis* koji sadrži *essentialia negotii* nekoliko građanskopravnih ugovora, ali i elemente njemu specifične.

Bitan sadržaj ugovora s posrednikom, koji propisuju prvo FIFA-in Pravilnik o nogometnim agentima, a potom i Pravilnik HNS-a o posrednicima u nogometu, ne obvezuje stranke da u ugovor uglave odredbe o pozivanju na autonomno pravo hrvatskog, ali ni međunarodnih nogometnih saveza. Naravno, stranke su slobodne sporazumjeti se kako takvo rješenje žele utanačiti u ugovor, a ukoliko takvo utanačenje izostane, ugovor bi se trebao tumačiti kroz prizmu hrvatskog ugovornog prava. Također, ugovorne se praznine trebaju popunjavati primjenom navedenih pravilnika FIFA-e i HNS-a ali također i primjenom hrvatskog Zakona o obveznim odnosima⁷⁹. Ugovor o posredovanju ne mora nužno sadržavati niti kompromisornu klauzulu kojom se ugovara nadležnost Arbitražnog suda HNS-a u slučaju spora između posrednika i igrača ili kluba. *Ipsa facto*, nadležnost bi, za rješavanje tih sporova, pala na sudove opće nadležnosti odnosno trgovačke sudove. Prvi su nadležni onda kad je riječ o posredniku fizičkoj osobi. Trgovački sudovi su nadležni kad govorimo o posredniku koji je pravna osoba, a spori se s klubom, trgovačkim društvom. Također, stranke su slobodne ugovoriti nadležnost Stalnog arbitražnog suda pri Hrvatskoj gospodarskoj komori. One to čine uvrštavanjem kompromisorne klauzule u ugovor o posredništvu kojom sve buduće sporove koji potencijalno proizađu iz ugovornog odnosa podvrgavaju nadležnosti tog arbitražnog foruma.

Iako Zakon o sportu posrednika definira kao fizičku osobu koja obavlja poslove posredovanja i zastupanja prelaska sportaša ili trenera iz jednog sportskog kluba u drugi sportski klub ili poslove posredovanja i zastupanja između sportskih klubova⁸⁰, u drugom se stavku te odredbe sportskim savezima ostavlja da uredi uvjete i način posredovanja za konkretni sport. Kako smo već naveli, HNS je to učinio usvajanjem Pravilnika o posrednicima u nogometu, po uzoru na istovrsni propis FIFA-e. Tim se regulativama, u odredbama o obveznom sadržaju ugovora s posrednikom, navodi kako je bitno da se u ugovoru odredi priroda posla koji će posrednik obavljati za igrača. Takvim se rješenjem ostavlja strankama da *in concreto* odrede kako će izgledati njihov odnos. One mogu urediti da se posrednikove obveze svedu na one navedene u definiciji iz Zakona o sportu, ali te obveze mogu biti i puno šire. Moguće je ugovoriti usluge skrbi o igračevima financijama i financijskim probicima, posredovanje u pronalasku sponzorskih ugovora i slične usluge. U praksi se igrači oslanjaju na svoje

⁷⁸ M. Ivkošić: Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu.

⁷⁹ Npr. primjena članka 10. stavka 2. ZOO: "Sudionik u obveznom odnosu dužan je u ispunjavanju obveze iz svoje profesionalne djelatnosti postupati s povećanom pažnjom, prema pravilima struke i običajima (pažnja dobrog stručnjaka)." - s obzirom kako se posrednici profesionalno bave posredništvom, u njihovom se postupanju traži pažnja dobrog stručnjaka.

⁸⁰ Članak 26. stavak 1. Zakona o sportu.

menadžere za rješavanje svih problema koji nisu vezani uz nogomet kako bi oni mogli brigu voditi isključivo o performansama na zelenom travnjaku.

11. ZAKLJUČAK

Za adekvatno razumijevanje prirode i kvalitete pravnih odnosa u koje stupaju profesionalni nogometaši i nogometni klubovi, ključno je razumjeti monopolno-hijerarhijski ustroj nogometnog sporta, na čijem čelu stoji krovna svjetska nogometna organizacija - FIFA. Ona svojim propisima, regulativama, preporukama i savjetima nameće, kontinentalnim i nacionalnim nogometnim savezima, pravila čijom se primjenom nastoji ujednačiti praksa nogometnih aktera kako sa sportske, tako i s pravne strane. Slijedom navedenog, Hrvatski Nogometni Savez donosi Pravilnike koji su usklađeni s FIFA-inom regulativom. Na taj način FIFA posredno uređuje odnose nogometaša profesionalaca i nogometnih klubova u Republici Hrvatskoj, dok su oni neposredno uređeni normama HNS-a. Osnovni pravni instrumenti koji uređuju odnose igrača i kluba jesu FIFA-in Pravilnik o statusu i transferima igrača, čije je odredbe preuzeo i usvojio HNS-ov Pravilnik o statusu igrača i registracijama.

Nogometaš s klubom može potpisati četiri vrste ugovora od kojih je, u praksi, najzastupljeniji ugovor o profesionalnom igranju. Klubovi vrlo rijetko igraču nude ugovor o radu koji igraču pruža radnopravnu zaštitu ali klubovima nameće određene obveze ponajprije u obliku davanja za obvezna osiguranja koje oni nastoje izbjeći. S mladim, perspektivnim igračima klubovi najčešće sklapaju profesionalne stipendijske ugovore i stipendijske ugovore o igranju.

Ugovor o profesionalnom igranju je građanskopravni ugovor *sui generis*, a sadrži bitne sastojke nekoliko ugovora koje imenuje hrvatski Zakon o obveznim odnosima. Riječ je o standardiziranom ugovoru čiji obrazac sastavlja Izvršni Odbor HNS-a, a stranke su dužne postići sporazum oko roka trajanja ugovora te naknade koju će klub isplaćivati igraču.

Jedan od temeljnih aspekata obrasca ugovora o profesionalnom igranju je delegacija nadležnosti za rješavanje potencijalnih sporova između kluba i nogometaša. FIFA, a posljedično i HNS strankama onemogućavaju obraćanje redovitim, državnim sudovima. Umjesto njih, za sporove između kluba i igrača koji je ostao pod okriljem HNS-a ili je prestao profesionalno igrati nogomet, nadležan je Arbitražni sud HNS-a. Ukoliko je igrač potpisao ugovor s klubom koji je član nekog inozemnog nogometnog saveza, nadležnost pripada FIFA-inoj *Dispute Resolution Chamber* (DCR). Kao instancijski sud, u oba slučaja djeluje *Court of Arbitration for Sport* (CAS). Navedeni forumi najčešće raspravljaju o kvaliteti raskida ugovora o profesionalnom igranju. Raskid može nastupiti

sporazumno, u kojem slučaju intervencija arbitraže nije potrebna. Ipak, autonomno nogometno pravo strankama ostavlja pravo na jednostrani raskid ugovora. Ukoliko se radi o jednostranom raskidu zbog opravdanog, odnosno sportski opravdanog razloga, arbitražno će vijeće preispitivati postojanje opravdanog razloga kroz prizmu konkretnih okolnosti slučaja. U slučaju da sud ustanovi kako je stranka raskinula ugovor bez opravdanog razloga, meritum postupka vrtjeti će se oko kriterija određivanja visine naknade koju je stranka koja raskida ugovor dužna isplatiti suugovaratelju. Kroz praksu CAS-a iskristalizirala su se tri načela koja su najčešće korištena prilikom izračuna naknade. To su načelo ostatka vrijednosti ugovora, koje je adekvatnije za izračun naknade koju je dužan klub koji jednostrano raskida ugovor igraču, načelo pozitivnog interesa, koje je igrača dovodilo u suviše otegotan položaj i načelo troškova zamjenskog igrača. Sudska se praksa u, tom pogledu, još razvija te su moguće kombinacije dvaju različitih načela, a i izvjesno je kada će CAS kreirati nove kriterije koji će biti prilagođeni svakome pojedinom slučaju.

Naposljetku, za odnos nogometaša i nogometnog kluba važna je i uloga posrednika u nogometu, odnosno, kako ih FIFA-ina regulativa naziva, nogometnih agenata. Njihov je status reguliran FIFA Pravilnikom o nogometnim agentima te HNS-ovim Pravilnikom o posrednicima u nogometu. Njihova osnovna zadaća jest posredovanje između kluba i igrača kako bi došlo do sklapanja ugovora između njih, međutim širok je spektar poslova koji se mogu ugovoriti ugovorom o posredovanju. Ugovor je to čija je pravna priroda slična onoj ugovora o profesionalnom igranju u tome što se radi o mješovitom građanskom ugovoru *sui generis*. Bitan sadržaj ugovora propisan je autonomnim nogometnim pravom ali nije riječ o standardiziranom ugovoru jer ne postoji obrazac koji obvezuje stranke. Za razliku od sporova između igrača i kluba, nadležnost za rješavanje sporova iz ugovora o posredovanju leži na sudovima opće nadležnosti, odnosno trgovačkim sudovima, a Stalni arbitražni sud pri HGK može biti nadležan ukoliko stranke tu nadležnost propišu ugovorom.

Odnosi profesionalnog nogometaša i nogometnog kluba uvijek će biti dinamični, nepredvidljivi i puni uspona i padova. Svaki odnos utemeljen na vlastitom interesu sklon je intenzivnim izmjenama dinamike istog. Ta se nestabilnost očituje u položaju igrača, na kojeg klub može djelovati na razne načine kako bi dobio ono što želi, npr. produljenje ugovora, sporazumni raskid ili slično. S druge strane, i nogometni klub može doći u nezavidni položaj, poglavito u pogledu talentiranih igrača čija vrijednost, natjecateljska i financijska, nameće klubu potrebu udovoljavanja igračevih želja. U takvom okruženju, autonomno bi nogometno pravo moralo nastojati postići što veću ravnotežu između ugovornih strana, u odnosu u kojem, *rerum natura*, ta ravnoteža nije uobičajena. FIFA, a zatim i HNS, u posljednjih su dva desetljeća učinili mnogo da igrača, u većini slučaja slabiju stranku, zaštite od diskriminatornih i protupravnih postupanja klubova. Ipak, u slučaju malog broja najboljih i najvrjednijih igrača otišlo se u drugu krajnost. Klubovi moraju u obzir uzimati činjenicu kako ti igrači u mnogo drugih klubova mogu postići zaradu koja je ekvivalentna ako ne i

veća od dosadašnje, kako su brojna sponzorstva, društveni mediji i izgradnja osobnog *brenda* omogućili igraču financijsku neovisnost i svojevrsnu emancipaciju od klupske stege. Iz perspektive europskih klubova, na tržištu su se pojavili klubovi iz egzotičnih liga, koji do nedavno nisu bili važan igrač u nadmetanju za najbolje igrače, ali su sada svakako velika prijetnja europskom nogometu zbog basnoslovne količine novca kojeg nude nogometašima. S obzirom na te okolnosti, položaj je igrača, u odnosu s klubom, znatno ojačao. Nadodamo li tome sve veći broj natjecanja, utakmica, putovanja i drugih, medijskih i sponzorskih obaveza koje se stavljaju na teret igračima, a dovode do svojevrsnog zasićenja i zamora materijala kod igrača, nije nevjerojatno reći kako se u svom tom glamuru nogometnog svijeta, postepeno gubi nogomet kao igra. Prema autorovu mišljenju, ukoliko dugoročno želi održati primat najpopularnijeg svjetskog sporta, igre koja pokreće mase, inspirira i u navijačima budi osjećaje koje rijetko što drugo može izazvati, nogomet bi se morao vratiti na onaj put koji mu je omogućio takav status. FIFA-ini zakonodavci morali bi obratiti pažnju na prezasićenost navijača i igrača prevelikim brojem utakmica, na sve veći broj ozbiljnih ozljeda igrača koje su posljedica sve intenzivnijeg ritma, kako na terenu tako i izvan njega, te na sve veću ulogu sponzora, nogometnih agenata i moćnika na odluke klubova i trenera koje dovode do izbora igrača koji možda nije najbolji već je najisplativiji.

Kao i svi mi, nogomet se nastoji što bolje prilagođavati svijetu koji je u stalnoj promijeni. Možda i najučinkovitiji instrument, u tom pogledu, jest pravna regulativa koju stvara FIFA, a osnovna prilagodba koja je potrebna kako bi se postigla kakva takva stabilnost u svijetu nogometa, jest prilagodba na stalno mijenjajuću dinamiku odnosa između profesionalnih nogometaša i nogometnih klubova.

12. LITERATURA

- Bilić, Andrijana, Smokvina, Vanja, 2012., „Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava“ U: „Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu“
- *Code of Sport - related Arbitration, Court of Arbitration for Sport*, 2023., https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Code_2023_EN_.pdf (posjećeno 24.10.2024.)
- Crnić I. et al.; “(Uvod u) Športsko pravo”; Inženjerski biro, Zagreb (2009)
- *Federal Act of the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations)*, 2024., https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/en (posjećeno 17.10.2024.)
- FIFA Statut, 2024., <https://hns.family/files/documents/29716/2024%20FIFA%20Statut.pdf> (posjećeno 24.10.2024.)
- Ivkošić, Marko. 2009. „Pravni okvir transfera profesionalnih nogometaša” U: „(Uvod u) Športsko pravo “, Crnić I. et al, str. 105 - 156, Zagreb, Inženjerski biro
- Ivkošić, Marko. 2019. „Pravni odnosi između kluba i igrača u profesionalnom nogometu” U: „Zbornik susreta pravnika Opatija 2019”
- Komentar uz Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača, 2023., <https://digitalhub.fifa.com/m/40da0f707efdd011/original/FIFA-Commentary-on-the-FIFA-Regulations-for-the-Status-and-Transfer-of-Players-2023-edition.pdf> (posjećeno 24.10.2024.)
- Obrazac ugovora o profesionalnom igranju, 2023., <https://zns.hr/images/zns/dokumenti/Ugovor-o-profesionalnom-igranju-.pdf> (posjećeno 21.10.2024.)
- Odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Rev 1120/95, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80258b61&q=> (posjećeno 23.10.2024.)
- Pravilnik FIFA-e o nogometnim agentima, 2023., [https://hns.family/files/documents/27737/FIFA%20Football%20Agent%20Regulations_HR_organized%20\(1\).pdf](https://hns.family/files/documents/27737/FIFA%20Football%20Agent%20Regulations_HR_organized%20(1).pdf) (posjećeno 20.10.2024.)
- Pravilnik FIFA-e o statusu i transferima igrača, 2022., https://hns.family/files/documents/26369/FIFA%20Regulations%20on%20the%20Status%20and%20Transfer%20of%20Players,%20October%202022_16.11.2022_HR.pdf (posjećeno 24.10.2024.)
- Pravilnik FIFA-e o postupcima Nogometnog suda, 2023., https://hns.family/files/documents/24399/FIFA%20Procedural%20Rules%20governing%20Football%20Tribunal,%20March%202023_01.05.2023_HR.pdf (posjećeno 20.10.2024.)
- Pravilnik HNS-a o posrednicima u nogometu, 2023.,

<https://hns.family/files/documents/28200/Pravilnik%20o%20posrednicima%20u%20nogometu.pdf> (posjećeno 20.10.2024.)

- Pravilnik HNS-a o statusu igrača i registracijama, 2024.,
<https://hns.family/files/documents/30044/Pravilnik%20o%20statusu%20igra%C4%8Da%20i%20registracijama.pdf> (posjećeno 23.10.2024.)
- Pravilnik o radu Arbitražnog suda HNS-a, 2023.,
<https://hns.family/files/documents/27731/Pravilnik%20o%20radu%20Arbitražnog%20suda%20.pdf> (posjećeno 20.10.2024.)
- Statut Hrvatskog Nogometnog Saveza, 2024.,
<https://hns.family/files/documents/29657/Statut%20HNS%20.pdf> (posjećeno 24.10.2024.)
- Ugovor o funkcioniranju Europske Unije, 2012.
- Ustav RH (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
- Zakon o arbitraži (NN 88/01)
- Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 155/23)
- Zakon o porezu na dohodak (NN 115/16, 151/22, 114/23)
- Zakon o radu (NN 93/14, 127/17, 98/19, 151/22, 46/23, 64/23)
- Zakon o sportu (NN 141/22)
- Zakon o trgovačkim društvima (NN 40/19)

Izjava o izvornosti

Ja, Paolo Matteoni pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada/završnog rada (obrisati nepotrebno) te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Paolo Matteoni v.r.